

NOWA PODSTAWA
PROGRAMOWA

4

WCZORAJ
I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń

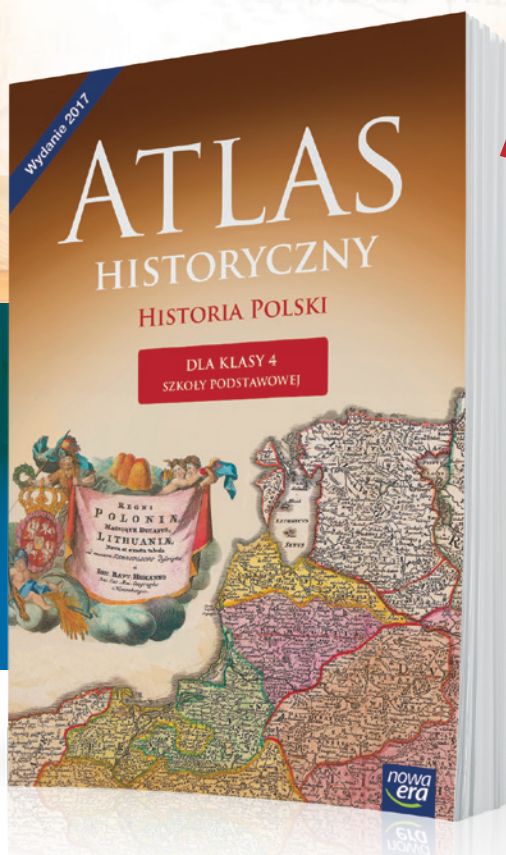
DO HISTORII
DLA KLASY CZWARTEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

nowa
era

Z atlasem
nauka
historii jest
prawdziwą
podróżą!

Atlas historyczny „Historia Polski”

W atlasie znajdziesz:

- ✓ duże i czytelne mapy
- ✓ osie czasu z najważniejszymi wydarzeniami
- ✓ atrakcyjne zdjęcia i ilustracje

więcej na stronie:
sklep.nowaera.pl

4

WCZORAJ
I DZIŚ

Tomasz Maćkowski
Bogumiła Olszewska
Wiesława Surdyk-Fertsch

Zeszyt ćwiczeń

DO HISTORII
DLA KLASY CZWARTEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

WCZORAJ I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń jest skorelowany z podręcznikiem do historii dla klasy czwartej szkoły podstawowej *Wczoraj i dziś* dopuszczonym do użytku szkolnego i wpisanym do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania historii w klasie czwartej.

Numer ewidencyjny podręcznika w wykazie MEN: 877/1/2017

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują. Zawartość publikacji możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie umieszczaj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Możesz skopiować część publikacji jedynie na własny użytek.

Szanujemy cudzą własność i prawo. Więcej na www.legalnakultura.pl

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o. 2017
ISBN 978-83-267-3168-6

Wydanie drugie
Warszawa 2018

Redakcja merytoryczna: Tomasz Bach. **Współpraca redakcyjna:** Paweł Niewiadomy.

Redakcja językowa: Aleksandra Bednarska. **Nadzór artystyczny:** Kaia Juszcak.

Opieka graficzna: Małgorzata Gregorczyk. **Projekt okładki:** Maciej Galiński, Wojtek Urbanek.

Projekt layoutu: Ewa Kaletyn, Paulina Tomaszewska. **Opracowanie graficzne:** Maciej Galiński, Ewa Kaletyn, Klaudia Jarocka, Agata Knaidek. **Ilustracje:** Ewelina Baran, Elżbieta Buczkowska, Marta Długocka, Joanna Ptak, Wioleta Herczyńska, Daniel Rudnicki. **Fotoedycja:** Paulina Łukaszewicz.

Mapy: Zespół kartograficzny NE. **Realizacja projektu graficznego:** Mateusz Wysiecki.

Zdjęcia pochodzą ze zbiorów:

Archiwum Nowej Ery: s. 4 (Mieszko, Popiel), 31 (Chrobry), 42, 46, 48, 56, 69, 71 (obraz), 75, 76, Adam Kuras (DigiTouch) – s. 17 (zegar słoneczny); **Archiwum Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau:** s. 83 (w Auschwitzu), BE&W: Alamy – s. 8 (grafficiarz), 17 (klepsydra), 20 (legionista), 64, 103 (oscypki, pierniki, Wrocław, Spodek), BEW Stock/Jan Włodarczyk – s. 103, Bildarchiv BPK/Braun Lutz s. 31 (Otton), Imagno – s. 91 (Pilsudski), Stanisław Fitak – s. 60, Universal Images Group – s. 66; **East News:** AFP – s. 85 (Australia, Afryka), ALBUM/Walt Disney Productions – s. 4 (Kopciuszek), Bartosz Krupa – s. 103 (Centrum Nauki Kopernik), Knuth Borrry – s. 103 (rogale), Laski Diffusion – s. 85 (Azja), Wojtek Laski – s. 88, Stanisław Kowalczyk – s. 79 (Zośka); Forum: Andrzej Sidor – s. 103 (Kanał), Dawid Lasociński – s. 103 (Muzeum Kolei), Fotorzepa/Darek Golik – s. 8 (w galerii), Jan Włodarczyk – s. 103 (Neptun), Jerzy Dudek – s. 8 (harcerze), Marek Maruszak – s. 103 (Muzeum Chleba, górnicy), Marek Skorupiński – s. 83 (przed sądem), Piotr Mecik – s. 35, Piotr Rybarczyk – s. 71 (pomnik), Tytus Żmijewski – s. 8 (mecze); **FOTONOVA/Andrzej Mroczek** – s. 91 (Papież), **Gallo Images Poland/Getty Images:** Stronger/Keystone – s. 84, Universal Images Group – s. 44; **Marcin Somerlink:** s. 32; **Muzeum Wojska Polskiego:** s. 73, **Narodowe Archiwum Cyfrowe:** s. 79 (Rudy, Alek); **NASA** – s. 20 (kosmonauta), **REPORTER:** Ewa Falkiewicz – s. 10, Lasyk – s. 103 (Wawel), Tomasz Barański – s. 83, 91 (Pilecki), Wojciech Stróżyk – s. 103 (smok); **Shutterstock:** s. 20 (rycerz), 103 (Morskie Oko, statek, brama); **Thinkstock/Getty Images:** s. 17 (zegar), s. 103 (zamek, molo, Poznań).

Wydawnictwo dołożyło wszelkich starań, aby odnaleźć posiadaczy praw autorskich do wszystkich utworów zamieszczonych w podręczniku. Pozostałe osoby prosimy o kontakt z Wydawnictwem.

Nowa Era Sp. z o.o.

Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa

www.nowaera.pl, e-mail: nowaera@nowaera.pl, tel. 801 88 10 10

Druk i oprawa: Elanders Polska Płóńsk

SPIS TREŚCI

Korzystaj z dodatkowych materiałów ukrytych pod kodami QR zamieszczonymi w publikacji.

I Z historią na Ty

1. Historia – nauka o przeszłości	4
2. Historia wokół nas	6
3. Mieszkamy w Polsce	9
• Tajemnice sprzed wieków – Skąd się wzięły nazwiska?	12
4. Czas w historii	14
5. Obliczanie czasu w historii	16
6. Czytamy mapę i plan	19
Podsumowanie	22

II Rozdział II: Od Piastów do Jagiellonów

1. Mieszko I i chrzest Polski	24
• Tajemnice sprzed wieków – Kim byli pierwsi Piastowie?	28
2. Bolesław Chrobry – pierwszy król Polski	30
★ W średniowiecznym klasztorze	33
3. Polska Kazimierza Wielkiego	35
★ Rycerze i zamki	37
4. Jadwiga i Jagiełło – unia polsko-litewska	39
5. Zawisza Czarny i bitwa pod Grunwaldem	42
6. Mikołaj Kopernik – wielki astronom	44
Podsumowanie	46

III Wojny i upadek Rzeczypospolitej

1. Jan Zamoyski – druga osoba po królu ...	48
2. XVII wiek – stulecie wojen	50
★ Czasy stanisławowskie	53

3. Tadeusz Kościuszko na czele powstania	55
4. Józef Wybicki i hymn Polski	58
5. Romuald Traugutt i powstanie styczniowe	61
6. Maria Skłodowska-Curie – polska noblistka	63
• Tajemnice sprzed wieków – Jak polska noblistka została bohaterką wojenną?	66
Podsumowanie	68

IV Ku współczesnej Polsce

1. Józef Piłsudski i niepodległa Polska	70
★ Bitwa Warszawska	73
2. Eugeniusz Kwiatkowski i budowa Gdyni	75
3. Zośka, Alek i Rudy – bohaterscy harcerze	78
• Tajemnice sprzed wieków – Najśłynniejsze akcje Szarych Szeregów	80
4. Pilecki i Inka – „żołnierze niezłomni”	82
5. Jan Paweł II – papież pielgrzym	84
6. „Solidarność” i jej bohaterowie	87
Podsumowanie	90
Gra historyczna – Poznaję swój kraj	92
Odpowiedzi do gry historycznej	98
Notatki	100
Karty do gry historycznej – Poznaję swój kraj	103

I. Z historią na Ty

1 Historia – nauka o przeszłości

Obejrzyj film

docwiczenia.pl
Kod: H4NTRZ

Na dobry początek

- 1 Pokoloruj ramki zawierające określenia, którymi można zastąpić słowo „historia”.

baśń

dzieje

przyszłość

teraźniejszość

przeszłość

minione zdarzenia

to, co się wydarzyło

to, co może nastąpić

- 2 Napisz pod każdą z ilustracji, czy ukazano na niej postać baśniową, historyczną, czy legendarną.

Mieszko I

Kopciuszek

książę Popiel

- 3 Wstaw znak „X” w kratki obok zdań, które opisują zadania historyków.

- ☐ Historycy ustalają czas i miejsce wydarzeń z przeszłości.
- ☐ Historycy zajmują się obserwacją gwiazd i badaniem kosmosu.
- ☐ Historycy badają życie zwierząt lądowych i morskich.
- ☐ Historycy wyjaśniają przyczyny i skutki minionych wydarzeń.

4 Uzupełnij tabelę.

Wydarzenie: Wynalezienie telewizora	
Przyczyny	Skutki

5 Wykreśl z diagramu sześć nazw źródeł historycznych. Zwróć uwagę, że hasła mogą być ukryte zarówno w poziomych, jak i pionowych rzędach. Wypisz odnalezione wyrazy. Następnie podkreśl nazwy źródeł materialnych.

K	Z	D	J	Ę	C	I	E	K	S	P	K
L	R	B	D	L	Y	U	F	M	P	R	R
I	P	O	C	I	J	O	B	R	A	Z	O
S	J	O	B	Y	C	Z	A	J	E	O	N
T	N	W	I	T	L	R	W	K	N	A	I
E	O	S	P	K	U	M	B	X	D	I	K
T	R	A	D	Y	C	J	A	W	K	L	A

HASŁA: _____

6 Podkreśl jeden wyraz w każdym nawiasie, tak aby powstały zdania prawdziwe.

- Baśń to opowieść, która w całości jest (*prawdziwa / wymyślona*).
- Obrazy traktowane są jako źródła (*pisane / niepisane*).
- Przekazy ustne należą do grupy źródeł (*materialnych / niematerialnych*)

7 Wyjaśnij, w jaki sposób badania archeologów wspomagają prace historyków.

2 Historia wokół nas

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H4KCL4

Na dobry początek

- 1 Rozwiąż rebus. Zapisz hasło i wyjaśnij, co ono oznacza.

+

+

HASŁO: _____

~~ciec~~

~~kol~~

~~ki~~

~~czek~~

- 2 Uzupełnij tekst. Spośród wyrazów i wyrażeń wybierz właściwe i odpowiednio je odmień.

pamiątki rodzinne, krewni, przodek, ród, źródło, obyczaj

Przedmioty pozostałe po przodkach nazywamy _____.

Stare dokumenty i zdjęcia to ważne _____ wiedzy na temat historii danej rodziny. Są też cenne dla całego _____, w którego skład wchodzi przedstawiciele kolejnych pokoleń. Wywodzą się oni od wspólnego _____. Osoby te są połączone więzami krwi, dlatego nazywamy je _____.

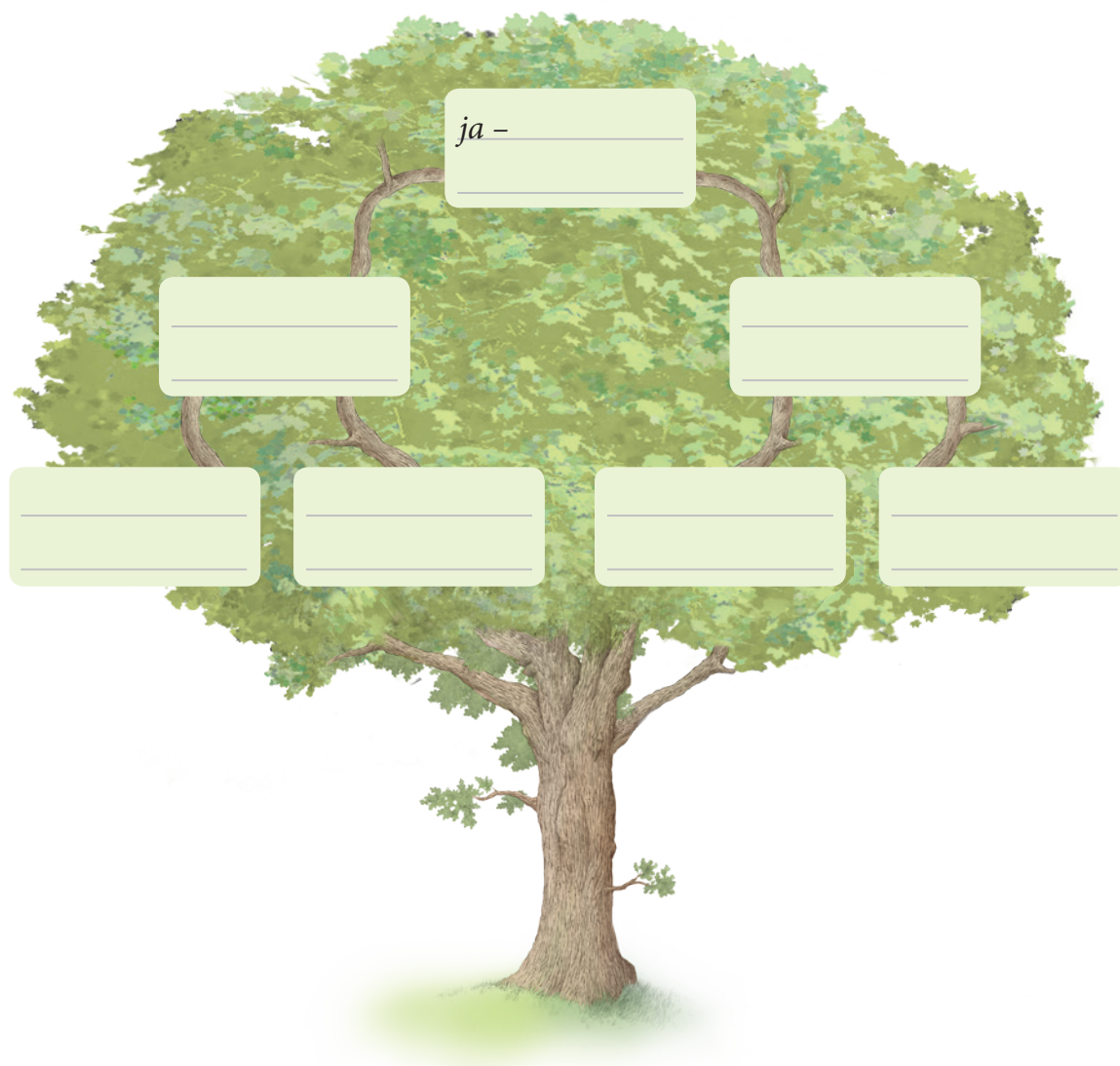
- ★ 3 Opisz jedną pamiątkę rodzinną przechowywaną w Twoim domu. Wyjaśnij, do kogo ona należała.

Dobra rada

Źródłem wiedzy może być dla Ciebie rozmowa ze starszymi członkami Twojej rodziny.

- 4 Zapisz imiona i nazwiska swoich krewnych w odpowiednich miejscach na schemacie.

- 5 Wykreśl z diagramu ukryty wyraz. Następnie zapisz otrzymane hasło i wyjaśnij jego znaczenie.

C	K	T	R	A	D	Y	C	J	A	K	M
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

HASŁO: _____

6 Ułóż zdania z podanych wyrazów.

człowiek, ojczyznę, ma, małą, każdy, swoją

swoją, być, lokalnym, można, patriotą, kochać, ojczyznę, jednocześnie, i, dużą

7 Określ, na których zdjęciach przedstawiono zachowania patriotyczne. Nadaj tytuły wskazanym przez siebie fotografiom.

8 Podkreśl właściwe zakończenie zdania.

Nauka zajmująca się badaniem dziejów rodziny oraz więzi między jej członkami to

- ☐ A geologia.
- ☐ B archeologia.
- ☐ C chronologia.
- ☐ D genealogia.

3 Mieszkamy w Polsce

Obejrzyj film

docwiczenia.pl
Kod: H4AKFV

Na dobry początek

- 1 Wykreśl co drugą literę w każdym z diagramów. Pozostałe litery utworzą hasła. Zapisz je w wyznaczonych miejscach. Otrzymasz w ten sposób odpowiedzi na pytanie, co przyczynia się do powstania narodu.

H	D	I	F	S	B	T	M	O	U	R	K	I	C	A	S
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

wspólna _____

J	K	Ę	D	Z	S	Y	M	K
---	---	---	---	---	---	---	---	---

wspólny _____

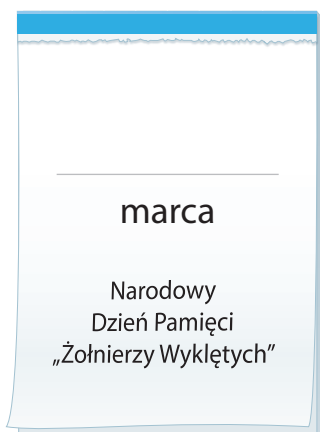
T	S	R	K	A	M	D	P	Y	S	C	W	J	I	A	B
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

wspólna _____

K	P	U	M	L	C	T	F	U	D	R	Z	A	L
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

wspólna _____

- 2 Uzupełnij kartki z kalendarza z informacjami o trzech spośród najważniejszych polskich świąt państwowych.

- 3** Przyjrzyj się zamieszczonej ilustracji. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

a) Napisz, który z polskich symboli narodowych przedstawiono na ilustracji.

b) Wymień miejsca, w których umieszcza się ukazany symbol.

- 4** Zapoznaj się z fragmentem tekstu *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech* i wykonaj polecenia.

Tekst źródłowy

Pieśń Legionów Polskich we Włoszech

Jeszcze Polska nie umarła,
Kiedy my żyjemy.
Co nam obca moc wydarła,
Szablą odbijemy.

Marsz, marsz, Dąbrowski
Do Polski z ziemi włoski
Za Twoim przewodem
Złączem się z narodem.

Jak Czarniecki do Poznania
Wracał się przez morze
Dla ojczyzny ratowania
Po szwedzkim rozbiorze.

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę
Będziem Polakami
Dał nam przykład Bonaparte,
Jak zwyciężać mamy.

Praca z tekstem źródłowym

a) Podkreśl fragmenty pierwszej zwrotki i refrenu różniące się od współczesnego tekstu *Mazurka Dąbrowskiego*.

b) Wypisz nazwiska postaci historycznych, które pojawiają się w tekście.

- 5** Przyjrzyj się zamieszczonej mapie ukazującej regiony Polski. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z mapą

- a)** Zapisz w trzech kwadratach na mapie właściwe litery odpowiadające poszczególnym regionom Polski.

☐ A Mazowsze

☐ B Podlasie

☐ C Małopolska

☐ D Dolny Śląsk

- b)** Zamaluj obszar regionu, w którym mieszkasz.

- 6** Wstaw literę „P” w kratki przy zdaniach prawdziwych, a literę „F” – obok zdań fałszywych.

- ☐ Pieśń *Mazurek Dąbrowskiego* została napisana przez Fryderyka Chopina.
- ☐ Adam Mickiewicz był wybitnym polskim poetą.
- ☐ Poznań jest miastem położonym w Małopolsce.
- ☐ Symbolami narodowymi każdego kraju są godło, hymn i flaga.
- ☐ Wrocław przez kilka stuleci stanowił miejsce pochówku polskich królów.

- ★ **7** Wyjaśnij, jakie wydarzenie w historii Polski upamiętnia Święto Wojska Polskiego.

TAJEMNICE

Skąd się wzięły nazwiska?

- 1 Uzupełnij wzór legitymacji szkolnej. Możesz także wkleić własne zdjęcie lub narysować swój portret.

LEGITYMACJA SZKOLNA

.....
(podpis posiadacza)

.....
(imię i nazwisko)

data urodzenia
(dzień, miesiąc, rok)

zamieszkał w
(dokładny adres)

.....

.....
(data)

- 2 Określ, od czego pochodzą nazwiska zamieszczone w ramce. Następnie zapisz je w odpowiednich miejscach.

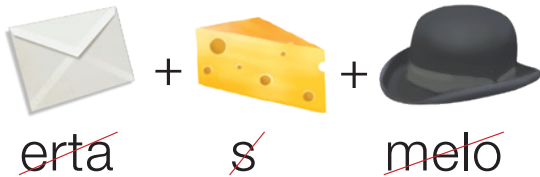
*Bartnicki, Zakrzewski, Lorentz, Wesołowski, Martyniuk, Wysocki,
Cichocki, Czarnecki, Mazowiecki, Krawczyk*

Nazwiska:

- utworzone od miejsca pochodzenia:
- utworzone od zawodu:
- utworzone od cech charakteru:
- utworzone od cech wyglądu:
- wywodzące się z innych języków:

SPRZED WIEKÓW

- ★ 3 Rozwiąż rebusy, w których ukryte są nazwiska dwóch wybitnych Polaków. Następnie wyjaśnij, kim były te postacie.

Dobra rada

Skorzystaj z dostępnych źródeł, na przykład z encyklopedii lub słownika biograficznego.

- 4 Określ, czy dana osoba nosi przydomek, czy nazwisko. W tym celu przyporządkuj każdą z postaci do odpowiedniego określenia.

Bolesław Krzywousty •
Monika Kowalczyk •
Piotr Łukaszewski •
Maciej z Zamościa •
Agnieszka Ostrowska •
Kazimierz III Wielki •

- przydomek
- nazwisko

4 Czas w historii

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H4BWQ2

Na dobry początek

- 1 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

- a) Umieść na osi czasu datę roczną swoich narodzin.
- b) Zaznacz rok, w którym rozpoczęła się Twoja nauka w szkole.
- c) Oznacz rok, w którym odbyła się Twoja pierwsza lekcja historii.

- 2 Połącz terminy z odpowiednimi wyjaśnieniami.

chronologia •	• sto lat
era •	• dłuższy okres zapoczątkowany ważnym wydarzeniem
wiek •	• dziesięć wieków
tysiąclecie •	• nauka zajmująca się mierzeniem czasu
	• linia przedstawiająca w odpowiedniej kolejności wydarzenia

- 3 Zapisz podane liczby za pomocą cyfr rzymskich lub arabskich.

25 – _____	40 – _____	1410 – _____
16 – _____	53 – _____	101 – _____
7 – _____	92 – _____	1150 – _____
XX – _____	IV – _____	IX – _____
M – _____	XIX – _____	XL – _____
VI – _____	XXII – _____	MCMXVIII – _____

- 4 Zapisz cyframi rzymskimi rok swojego urodzenia.

- 5 Odpowiedz, jakie wydarzenie zapoczątkowało okres nazywany „naszą erą”.

- 6 Przyjrzyj się zamieszczonym fotografiom i wykonaj polecenia.

Praca z ilustracjami

- Podaj w miejscach pod fotografiami nazwy przyrządów do mierzenia czasu.
- Zakreśl obwódką zdjęcia urządzeń używanych dawniej.
- Napisz, który z przedstawionych przyrządów jest najdokładniejszy. Uzasadnij swoją odpowiedź.

- ★ 7 Wyjaśnij, jakie wydarzenie stanowi początek obecnie trwającej ery w kalendarzu muzułmańskim.

Dobra rada

Skorzystaj z dostępnych źródeł, na przykład z internetu lub książek.

5 Obliczanie czasu w historii

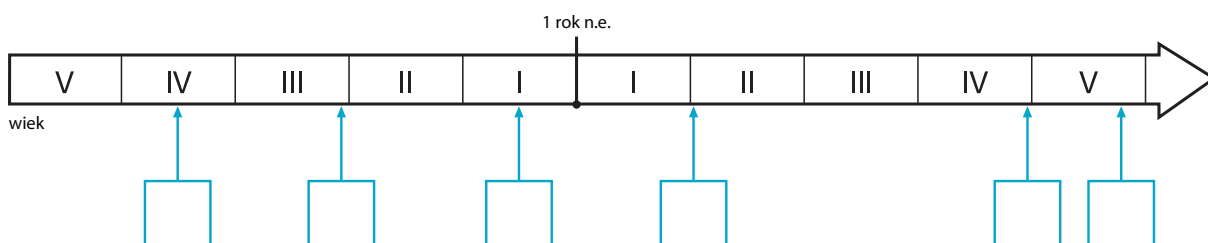

Na dobry początek

1 W podanych parach dat podkreśl datę starszą.

- 600 rok p.n.e. – 600 rok
- 1170 rok – 1270 rok
- 1540 rok p.n.e. – 1640 rok p.n.e.
- 100 rok p.n.e. – 101 rok p.n.e.

2 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

a) Umieść na osi czasu litery odpowiadające poszczególnym datom.

A 50 rok p.n.e.

C 476 rok

E 101 rok

B 202 rok p.n.e.

D 350 rok p.n.e.

F 399 rok

b) Zamaluj fragment osi oznaczający okres od początku I wieku p.n.e. do końca II wieku n.e.

3 Zapisz obok każdej daty wiek, do którego on należy.

44 rok p.n.e. – _____

800 rok – _____

73 rok p.n.e. – _____

146 rok p.n.e. – _____

1331 rok – _____

218 rok p.n.e. – _____

1000 rok – _____

1918 rok – _____

1215 rok – _____

4 Uporządkuj podane wydarzenia w kolejności chronologicznej. W tym celu wpisz w kratki cyfry od 1 do 5.

- ☐ chrzest Polski w 966 roku
- ☐ bitwa pod Kannami w 216 roku p.n.e.
- ☐ zjazd gnieźnieński w 1000 roku
- ☐ hołd pruski w 1525 roku
- ☐ bitwa pod Issos w 333 roku p.n.e.

5 Zapoznaj się z informacjami zamieszczonymi w ramce. Następnie wykonaj polecenie.

- 776 rok p.n.e. – pierwsze igrzyska w Olimpii
- 753 rok p.n.e. – legendarny początek Rzymu
- 490 rok p.n.e. – bitwa pod Maratonem
- 1025 rok – koronacja Bolesława Chrobrego
- 1364 rok – założenie Akademii Krakowskiej

Oblicz, ile lat upłynęło między poszczególnymi wydarzeniami.

- pierwsze igrzyska w Olimpii – legendarny początek Rzymu

- koronacja Bolesława Chrobrego – założenie Akademii Krakowskiej

- bitwa pod Maratonem – koronacja Bolesława Chrobrego

6 Uzupełnij tabelę.

Wiek	Rok rozpoczynający wiek	Rok kończący wiek
V wiek p.n.e.		
III wiek p.n.e.		
X wiek		
XIV wiek		

- 7** Przeczytaj tekst dotyczący Malborka. Następnie podkreśl właściwe zakończenie każdego zdania.

Malbork jest miastem o bogatej historii. Powstał na ziemiach, które od XIII wieku znajdowały się pod panowaniem Krzyżaków. Właśnie tutaj zbudowano jeden z największych średniowiecznych zamków w Europie. Tę okazałą budowlę Krzyżacy zaczęli wznosić w 1274 roku. Z upływem lat zamek był powiększany, otaczało go coraz więcej umocnień i stawał się coraz trudniejszy do zdobycia. W latach 1309–1457 Malbork odgrywał rolę stolicy państwa krzyżackiego. Mimo burzliwych wydarzeń historycznych zamek w Malborku przetrwał do naszych czasów. Obecnie jest jedną z największych atrakcji turystycznych w Polsce, odwiedzaną przez wiele osób z kraju i z zagranicy.

Praca z tekstem

Budowa zamku w Malborku rozpoczęła się w

- ☐ A XIII wieku. ☐ C XV wieku.
☐ B XIV wieku. ☐ D XVI wieku.

Malbork był stolicą państwa krzyżackiego przez

- ☐ A 90 lat. ☐ C 135 lat.
☐ B 120 lat. ☐ D 148 lat.

- ★ **8** Określ, z którego wieku pochodzi każda z przedstawionych postaci. W tym celu połącz ilustracje z odpowiednimi datami.

I wiek

XIV wiek

XVII wiek

XX wiek

6 Czytamy mapę i plan

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H4NTRZ

Na dobry początek

- 1 Wykreśl z diagramu ukryty wyraz. Następnie zapisz otrzymane hasło i wyjaśnij jego znaczenie.

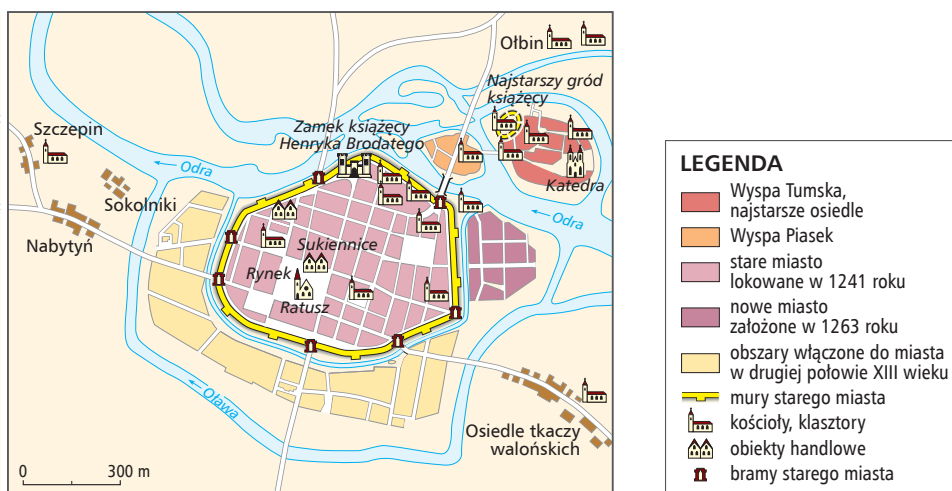
C	A	I	K	A	R	T	O	G	R	A	F	N	B
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

HASŁO: _____

- 2 Określ, które zdania dotyczą planu. W tym celu wstaw znak „X” w odpowiednie kratki.

- ☐ Przedstawia pojedyncze budynki.
- ☐ Pokazuje zmiany terytorialne państw w danym okresie.
- ☐ Ukazuje rozmieszczenie wojsk podczas bitwy.
- ☐ Często przedstawia cały kontynent.
- ☐ Pokazuje dawny układ ulic w mieście.

- 3 Napisz, jaka część miasta Wrocławia z XIII wieku była najlepiej chroniona przed możliwym atakiem wrogich wojsk. Uzasadnij swoją odpowiedź.

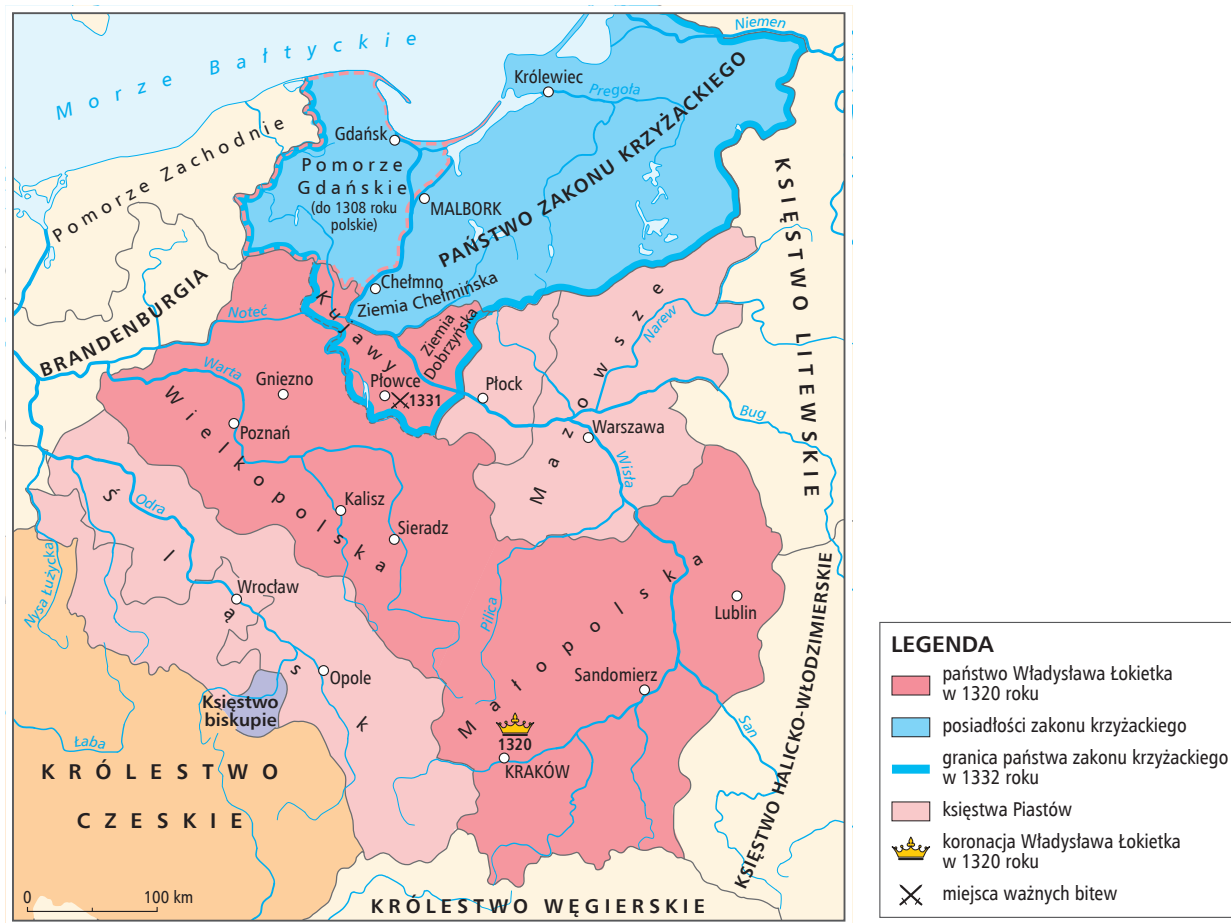

Praca z mapą

4 Wstaw literę „P” w kratki przy zdaniach prawdziwych, a literę „F” – obok zdań fałszywych.

- ☐ Legenda zawiera objaśnienia symboli umieszczonych na mapie.
- ☐ Pierwsze mapy świata powstały w epoce nowożytnej.
- ☐ W starożytności panowało przekonanie, że Ziemia jest płaska.
- ☐ Umieszczona na niektórych mapach róża wiatrów określa granice państw.
- ☐ Skala informuje, jak bardzo został zmniejszony obszar na mapie.

5 Przyjrzyj się zamieszczonej mapie ukazującej Polskę Władysława Łokietka w XIV wieku. Następnie wykonaj polecenia.

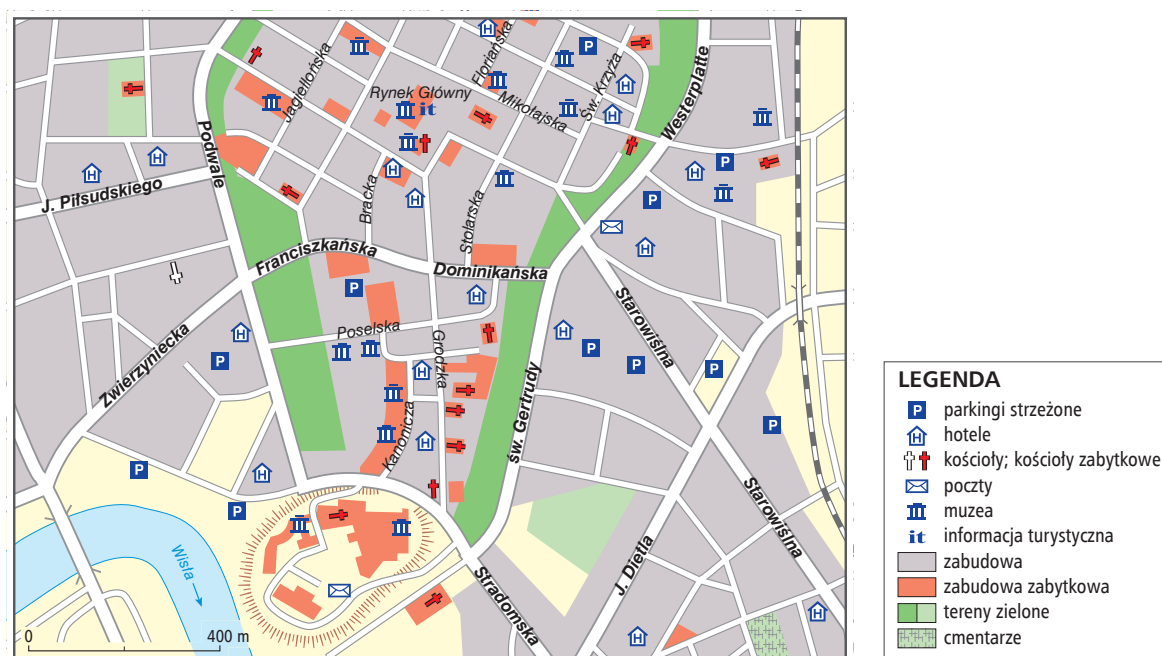

Praca z mapą

a) Wymień tereny utracone przez Władysława Łokietka na rzecz państwa zakonu krzyżackiego w 1332 roku.

b) Podaj nazwę miejscowości, w której поблизу wojska polskie stoczyły bitwę w 1331 roku.

- 6** Zapoznaj się z zamieszczonym planem centrum Krakowa. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z mapą

a) Napisz, nad jaką rzeką leży Kraków.

b) Zapisz nazwę ulicy, przy której znajduje się najwięcej zabytkowych kościołów.

c) Zaznacz na planie trasę, którą powinien pójść turysta, aby z hotelu przy ulicy Świętej Gertrudy dotrzeć do punktu informacji turystycznej.

d) Podkreśl prawidłowe zakończenie zdania.

Pocztą położoną najbliżej punktu informacji turystycznej znajduje się przy ulicy

☐ A) Stradomskiej.

☐ C) Westerplatte.

☐ B) Poselskiej.

☐ D) Piłsudskiego.

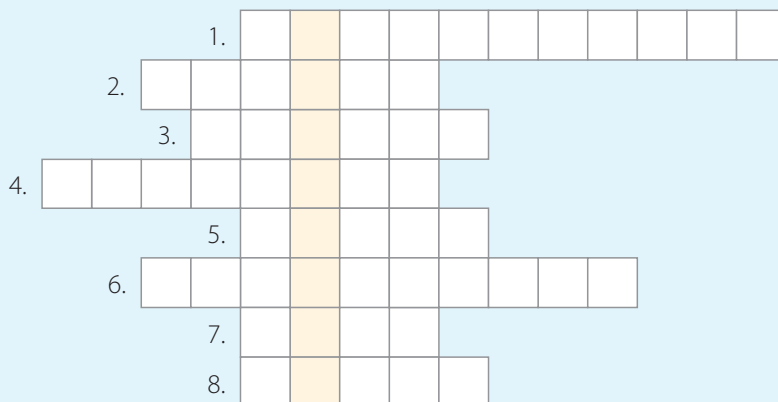
- ★ **7** Napisz, w jakich okolicznościach Ty lub Twoja rodzina korzystacie z mapy lub planu.

Podsumowanie rozdziału I

Sprawdź, czy potrafisz

- 1** Rozwiąż krzyżówkę. Następnie wyjaśnij znaczenie otrzymanego hasła.

1. Nauka, która zajmuje się mierzeniem czasu i ustalaniem kolejności zdarzeń.
2. Obszar kraju, który ma charakterystyczne cechy krajobrazu i kultury.
3. Tysiąclecie obejmuje ... lat.
4. Pozostały po naszych przodkach, stanowią cenne źródło wiedzy o rodzinie.
5. Jeden z symboli naszego kraju – wizerunek białego orła na czerwonym tle.
6. Umiłowanie ojczyzny, przywiązanie do własnego kraju.
7. Okres obejmujący 100 lat.
8. Wspólnota ludzi, których łączy wspólny język, terytorium, historia i kultura.

HASŁO: _____

- 2** Oblicz, ile lat upłynęło pomiędzy podanymi wydarzeniami.

- bitwa pod Termopilami w 480 roku p.n.e. – bitwa pod Cedynią w 972 roku

- chrzest Polski w 966 roku – uchwalenie Konstytucji 3 maja w 1791 roku

- 3 Wymień po dwa przykłady źródeł materialnych pisanych i niepisanych.

Źródła pisane: _____

Źródła niepisane: _____

- 4 Wstaw literę „P” w kratki przy zdaniach prawdziwych, a literę „F” – obok zdań fałszywych.

- ☐ Mała ojczyzna to obszar kraju, w którym się urodziliśmy i wychowaliśmy.
- ☐ Drzewo genealogiczne to schemat przedstawiający rodzaje źródeł historycznych.
- ☐ Osoby polskiego pochodzenia mieszkające za granicą nazywamy Polonią.
- ☐ 1 marca jest obchodzone święto odzyskania przez Polskę niepodległości.
- ☐ Skala informuje, jak bardzo został zmniejszony obszar na mapie.

- 5 Uzupełnij każdy z podanych przykładów odpowiednią cyfrą rzymską lub arabską.

100 _____ rok – X wiek

1400 rok – X _____ V wiek

1830 rok – X _____ X wiek

1683 rok – X _____ II wiek

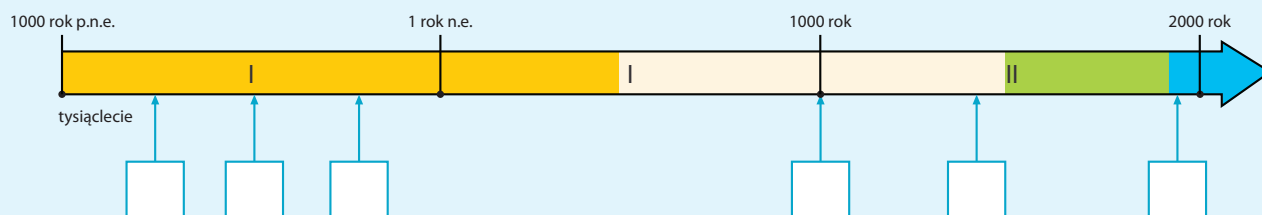
1 _____ 45 rok – XX wiek

31 rok p.n.e. – _____ wiek p.n.e.

_____ 795 rok – XVIII wiek

1914 rok – _____ X wiek

- 6 Umieść na osi czasu litery odpowiadające poszczególnym wydarzeniom.

A – 218 rok p.n.e. – wybuch II wojny Rzymu z Kartaginą

B – 1000 rok – zjazd gnieźnieński

C – 1939 rok – wybuch II wojny światowej

D – 753 rok p.n.e. – legendarny początek Rzymu

E – 490 rok p.n.e. – bitwa pod Maratonem

F – 1410 rok – bitwa pod Grunwaldem

- 7 Wyjaśnij znaczenie terminu „róża wiatrów”.

róża wiatrów – _____

WCZORAJ I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń skorelowany z podręcznikiem *Wczoraj i dziś* dla klasy 4 zawiera różnorodne ćwiczenia dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów, a także ułatwia utrwalenie wiedzy oraz przygotowanie do sprawdzianów.

Praca ze źródłami – zadania z wykorzystaniem różnych źródeł, umożliwiające kształcenie niezbędnych umiejętności przedmiotowych.

Na dobry początek – różnorodne łamigłówki i proste ćwiczenia stanowiące dobrą rozgrzewkę przed przystąpieniem do dalszych zadań.

Sprawdź, czy potrafisz – ćwiczenia utrwalające najważniejsze zagadnienia z rozdziału.

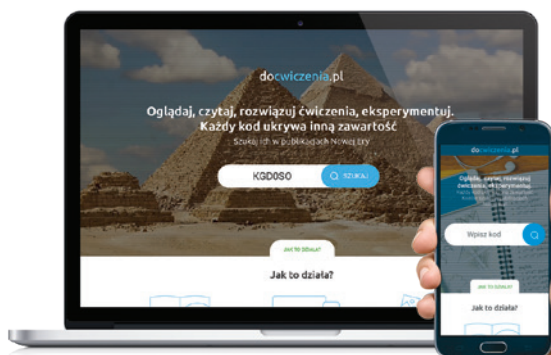
Dobre rady – wskazówki ułatwiające rozwiązywanie ćwiczeń.

Zadania z gwiazdką – ćwiczenia wymagające zastanowienia się lub skorzystania z dodatkowych źródeł, w tym internetu.

Z DOSTĘPEM DO
docwiczenia.pl

*Dodatkowe materiały
– oglądaj, pobieraj,
drukuj.*

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H4NTRZ

*Zeskanuj kod QR,
który znajdziesz
wewnątrz
zeszytu ćwiczeń,
lub wpisz kod na
docwiczenia.pl.*

www.nowaera.pl

historia@nowaera.pl

infolinia: 801 88 10 10, 58 721 48 00

ISBN 978-83-267-3168-6

9 788326 731686